

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ В ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Формування патріотизму здійснюється в процесі патріотичного виховання, яке є складовою морального виховання, що, у свою чергу, передбачає засвоєння студентською молоддю соціальних моральних норм та настанов. Інший підхід до розуміння патріотичного виховання найбільш повно відображений у працях І. Беґа, який вважає його (поряд із іншими різновидами виховання) складовою громадянського виховання [21, с. 23]. Загалом, патріотичне виховання постає складовою інших видів виховання, оскільки є наявним як у морально-правовому, ідейно-політичному, так і у громадянському й національному вихованні молоді.

Аналіз сучасних наукових джерел засвідчує, що проблеми патріотичного виховання молоді розглядаються у контексті створення сучасної виховної системи як важливого напрямку національної системи освіти та виховання. Основними ознаками цього процесу мають бути гуманність, національна та професійна спрямованість, культуро-відповідність, системність, цілісність, планомірність, неперервність, багатогранність і залежність від специфіки професійної діяльності та необхідності формування особистості громадянина України. Патріотичне виховання розглядається як цілеспрямований процес, що має суб'єкт-суб'єктний, взаємовиховний і взаєморозвивальний характер, спрямований на формування у вихованців патріотичної свідомості й самосвідомості, розвиток і вдосконалення патріотичних навичок, умінь і звичок, заохочення патріотичної поведінки та діяльності [1, с. 42].

Виховання у навчальному закладі здійснюється через зміст навчання, а також поза ним – у позааудиторній діяльності, яка у вищому навчальному закладі складається в основному з трьох компонентів: позааудиторної діяльності студентів, виховної роботи викладачів зі студентами, системи управління позааудиторною діяльністю. Вона є істотним елементом життя студентів і професійної діяльності викладачів і керівників навчального

закладу, а також частиною виконуваних функцій освітньої установи [3, с. 40].

Процес патріотичного виховання студентської молоді у вищому навчальному закладі, можна означити як організований, планомірний і цілеспрямований процес передачі особистості студента національних цінностей і норм культури, спрямований на формування патріотичних якостей: патріотичної свідомості (знань, поглядів, переконань, оцінок, ідеалів), патріотичних почуттів (любові до Батьківщини, поваги до історії України, традицій народу, відповідальності за долю України), морально-вольових рис характеру (обов'язку, настанов, мотивів, рішень), патріотичної поведінки та діяльності (дій, учинків, навичок, умінь, звичок, звичаїв), певних психологічних якостей [4, с. 46].

Реалізація завдання виховання майбутніх фахівців у позааудиторній діяльності, підвищення рівня їх особистісного розвитку, формування громадянської позиції, патріотичної основи їх поведінки потребує дотримання низки умов, зокрема:

- поєднання наявного позитивного досвіду у виховному середовищі вищого навчального закладу з пошуком нових форм і напрямів діяльності, адекватних сучасним ціннісним орієнтаціям студентської молоді;

- використання активних форм і методів виховання, в основі яких – особистісно орієнтована модель науково-теоретичної й практичної підготовки студента;

- утвердження відносин співробітництва між студентами і викладачами в управлінні установами освіти;

- розвиток студентського самоврядування, інститутів колективної студентської самоорганізації, клубної діяльності як особливої сфери життєдіяльності студентської молоді.

У процесі організації позааудиторної виховної діяльності зростанню рівня соціального самовизначення студентів і підвищенню рівня їх вихованості сприяє такий її зміст: поглиблення методів теоретичного та практичного аналізу виховної ситуації; дослідження прийомів постановки

нових завдань, аналіз наявної ситуації як проблеми; розширення обсягу та оновлення змісту інформації, оволодіння вищим рівнем професійного світогляду; оволодіння прийомами та засобами втілення різних соціальних ролей, вияв гнучкості в прийнятті відповідної ролі, різноманіття форм і видів виховної діяльності тощо.

Різноманітність видів позааудиторної діяльності дозволяє розширити палітру зв'язків особистості з оточуючою дійсністю. Окреслимо види діяльності, які дозволяють здійснювати інтегративний підхід до формування патріотизму в студентів ВНЗ.

Так пізнавальна діяльність покликана забезпечити глибоке вивчення студентською молоддю рідної мови, історії рідного краю, пам'яток культури та природи, коріння свого роду як складової народу, традицій, звичаїв, обрядів, вірувань, регіонального національного одягу тощо.

Цілі й завдання виховання, як відомо, реалізуються і через предметно-трудова діяльність вихованців. Однак сама по собі праця не гарантує їх досягнення і розв'язання. Формуючи патріотизм у студентів, варто так організувати їх трудову діяльність, щоб вона була джерелом їхнього розвитку, виховувала відповідальність за доручену справу.

Громадсько-корисна діяльність впливає на духовний світ вихованців, змушує їх узгоджувати власні інтереси з інтересами колективу, розвиває почуття товариськості, взаємопідтримки. Завдяки їй створюються реальні передумови для успішного виховання навичок взаємодії, співпраці.

У процесі ціннісно-орієнтованої діяльності здійснюється оцінка значущості об'єктів дійсності для життя, при цьому актуалізуються не лише знання, а й емоції, почуття, які відіграють значну роль у закріпленні переконань, гуманістичної спрямованості особистості.

Науково-дослідницька діяльність реалізує виховну функцію, оскільки має спрямовуватися на формування зрілої, соціально активної, духовної, високоморальної особистості, гідної свого героїчного минулого, шанобливої пам'яті своїх батьків і прадідів.

Науково-дослідницька діяльність студентів у позааудиторній роботі пов'язана з науковим пошуком, проведенням досліджень, експериментів з метою розширення наявних і отримання нових знань про історію рідного краю, видатних людей, уславлені місця, створення й наукового обґрунтування різноманітних проектів тощо. Патріотичне виховання студентів передбачає добір відповідних форм дослідної роботи, серед яких можна виокремити такі: відвідування краєзнавчих музеїв міста; творча робота з історичними документами музеїв, архівів, фондів, які є безпосередніми пам'ятками минулого і в силу цього мають особливий вплив на дослідників, допомагають відтворити яскраві та переконливі характеристики минулого; співпраця з радою ветеранів міста, яка допомагає організовувати виступи ветеранів, зустрічі й бесіди з ними; активна участь студентів у виставках, диспутах, олімпіадах, конкурсах, колоквиумах та інших заходах, випуск стінгазет, присвячених історичним подіям, тощо.

Щодо організації соціально-комунікативної діяльності, то тут чільне місце посідає участь у традиційних святах рідної мови, створення клубів, творчих об'єднань, проведення народних свят, фестивалів, заходів, що сприяють культурі Матері й Батька, культурі роду і народу. Важливим при цьому вбачається створення необхідних соціально-психологічних умов для самореалізації кожним студентом своїх духовних можливостей [6, с. 103].

Виховання громадянина неможливе без високого рівня громадянської свідомості, самостійності суджень, без уміння приймати відповідальні рішення. Основа цих якостей закладається в процесі практичної діяльності відповідного спрямування. Значний потенціал у цьому плані має участь у самоврядуванні, яке в широкому розумінні стосується всього способу життя і поведінки вихованців.

Позааудиторна виховна робота у вищому навчальному закладі проводиться на основі студентського самоврядування, активності й самостійності студентів за умови керівної ролі студентського активу і педагогічної допомоги викладачів [5, с. 26].

Результативність виховання патріотизму в студентській молоді істотно визначається тим, наскільки правильно підібрані форми і методи виховної діяльності стимулюють у них розвиток самоорганізації, самоврядування; створюються умови для реалізації їх критично-творчого мислення, здатності до самоактивності, творчості, самостійності, усвідомлення власних світоглядних орієнтацій, які є основою життєвого вибору і майбутньої професійної діяльності на благо народу, країни та власного добробуту.

Література

1. Абрамова Р.М. Воспитание патриотизма – теория и практика / Абрамова Р. М., Котова И. Г. // Нові технології навчання : наук.-метод.зб. – Київ–Вінниця, 2011. – Вип. 67. – Ч. 2. – С. 40–42.
2. Бех І. Д. Психолого-педагогічні умови формування у молоді громадянськості / І. Д. Бех // Громадянське виховання студентської молоді в умовах трансформації суспільства : зб. наук. статей : за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару / М. П. Лукашевич та ін. (ред.). – Черкаси, 1998. – С. 23–27.
3. Бех І.Д. Національна ідея у становленні громадянина-патріота України (програмно-виховний контекст) / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – Черкаси, 2010. – 40 с.
4. Вітвицька С. С. Організація виховного процесу у вищому навчальному закладі / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – Вип. 24. – С. 44–48.
5. Гевко О. І. Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / О.І. Гевко. – Київ, 2003. – 26 с.
6. Ігнатенко С.А. Виховання громадянськості студентської молоді : [метод. посібник] / С.А. Ігнатенко. – Херсонь : Айлант, 2008. – 103 с.